

faar et tilstrækkeligt Omfang. Sagen er nemlig den, at indenfor de danske Friskoler har der været to Parter om at dele disse beskedne Forhold, baade dem, der skulde yde, og, tør jeg sige paa de danske Friskolelæreres Vegne, især dem, der skulde tjene i disse Skoler, nemlig de danske Friskolelærere, og disse har maattet leve under yderst beskedne økonomiske Forhold. Jeg tror, at en meget stor Del af dette Tings Medlemmer næsten vilde forbløffes, hvis de vidste, — og jeg ved, at adskillige kender til det — under hvilke økonomiske Kaar der har været arbejdet i disse Skoler, og samtidig ogsaa vidste, hvilken Lykke begge Parter alligevel har fundet ved Gerningen. Men denne Gensidighed vil ikke komme til Stede indenfor den danske Folkekirke, selv om der bliver faa om at yde Skatten, fordi Præsternes Lønning og Udgifterne ved Kirkernes Vedligeholdelse og meget, meget andet, ja næsten alt, hvad der er af Udgifter for Folkekirken, jo ikke i mindste Maade vil gaa ned i samme Forhold, som Medlemmernes Antal eventuelt formindskes. Jeg tror vanskeligt, ærede Medlemmer kan tænke sig, at Folkekirkens Præster nogen Sinde vil kunne gaa ind under saadanne økonomiske Forhold, som de danske Friskolelærere har levet under i tidligere Tid, i alt Fald kan vi ikke slutte det ud fra de Levevilkkaar, man hidtil har ment, Præster bør have. Og man kan heller ikke tænke sig, at danske Præstegaardes Vedligeholdelse fremtidig skulde foregaa paa samme Maade, som de danske Friskolebygningers Vedligeholdelse i tidligere Tider. Nej, jeg kan kun give det ærede Medlem Hr. Moltesen Ret i, at de økonomiske Kaar kan godt være ringe, og det aandelige Liv kan dog trives paa bedste Maade, naar Forholdene er lagt saaledes til Rette, at det er begge Parter, her altsaa Præster og Menigheder, der gensidig kommer til at ofre. Hvad der saa kan gøres under nøjsomme Kaar, det grænser næsten til det utrolige. Men saaledes tror jeg aldrig, Forholdet vil blive indenfor den danske Folkekirke. Her bliver Udgifterne til Præstelønninger m. m. det sikre; men om de, der til enhver Tid er tilbage i Folkekirken, vil kunne betale dem, er det usikre. Og det er det farlige ved det nye Princip, vi har lagt ind i den folkekirkelige Forfatning, som det ærede Medlem Hr. Povlsen ikke med Rette kan fritage sig for at have Hovedansvaret for.

Saa sagde det ærede Medlem til sidst ogsaa henvendt til mig, at han vilde sætte Grænsen for Lærefriheden i Folkekirken dér, hvor Menighederne vilde sætte Grænsen,

altsaa: naar en Menighed i Folkekirken erklærer sig for at være evangelisk-luthersk, saa skal Folkekirken anerkende, at den er det, saa er Dommen afgjort, og saa er der ikke noget yderligere at sige om den Ting. Jeg vil sige til det ærede Medlem, at jeg er ikke langt fra at være ganske enig med ham paa dette Punkt. Jeg tror, at det ærede Medlem har fuldkommen Ret i, at til syvende og sidst er det den eneste Maade, hvorpaa Afgørelsen virkelig kan træffes. Jeg tror ikke paa, at den kan træffes af den kirkelige Administration — jeg forudsætter altsaa, at der opstaar et indviklet Konfliktspørgsmaal — og heller ikke af en borgerlig Domstol, men i Virkeligheden heller ikke af nogen Art af Forsamling, fordi det drejer sig om et aandeligt Anliggende, og fordi Afgørelsen i saadanne ikke kan træffes ved Flertalsbeslutning. Jeg er ganske enig med det ærede Medlem Hr. Povlsen — og jeg mener ogsaa at maatte give det ærede Medlem Hr. Borgbjerg Ret i, at Flertallet ikke kan være bestemende i aandelige Anliggender, men at der ogsaa maa tages Hensyn til Mindretallet. Jeg kan altsaa i Virkeligheden godt sige, at jeg giver det ærede Medlem Hr. Povlsen Ret i det Princip, han opstillede, men saa vil jeg ogsaa sige, at hvis dette Princip skal virkeliggøres og hævdes i en folkekirkelig Ordning, vil det vise sig umuligt at gennemføre det. Hvis den Dag kommer i Folkekirken, da man maa hævde, at nu skal dette Princip gennemføres, fordi Forholdene ellers er ulidelige, er der — og deri er jeg enig med det ærede Medlem Hr. Borgbjerg — ikke andet for, end at saa maa Adskillelsen mellem Stat og Kirke komme. Her er det, vi staar ved den store Brist i det ærede Medlem Hr. Povlsens hele Kirkepolitik. Han vil have en ganske ubegrænset Frihed indført, men det ærede Medlem vil ikke tage Konsekvenserne deraf, fordi han alligevel vil blive indenfor de folkekirkelige Rammer, og det skal nok vise sig i Praksis i disse Sager, at dette er ugørligt. Det vil jeg gerne henstille til det ærede Medlem og hans mange Venner i disse Spørgsmaal, som jeg ogsaa føler mig knyttet til og staar i Taknemmelighedsgæld til, at tænke meget nøje over. For at en Politik, ogsaa en Kirkepolitik, skal kunne have Fremtiden for sig, maa den være gennemførlig, men denne Politik er ikke gennemførlig. En ganske ubegrænset Lærefrihed er ikke gennemførlig under den folkekirkelige Ordning, vi har, og det Forhold, der nu er mellem Stat og Kirke, et historisk Forhold, der er fremgaaet af en